

Remarques sobre els quantitatius «massa», «molt» i «gaire»

MARTA PRUNÉS-BOSCH

En aquest article repassarem aspectes d'ús dels quantitatius *massa*, *molt* i *gaire* que s'interfereixen. Per a això recorrerem a indicacions fabrianes i del IEC, però especialment a comentaris lingüístics d'Albert Jané i de Josep Ruai, ja que aquests dos lingüistes s'han ocupat d'aquest aspecte de llengua¹.

Massa és un quantitatiu que indica una quantitat en una mesura excessiva, significa 'en excés, més que no cal'. És invariable, i, per tant, l'hem d'escriure sempre en singular, tant si acompanya un nom singular com si el nom és plural, de manera que escriurem, per exemple: *Hi ha massa cotxes al carrer*.

Pompeu Fabra (*Gramàtica catalana*, 1956) va assenyalar que hi ha una tendència a dir *masses*, fenomen anàleg a l'ús d'altres quantitatius com *prou* (per *prou*) o *forces* (per *força*), «sobretot quan s'usen no adjuntats al nom al qual es refereixen» (1956: § 38), és a dir, quan aquests termes s'utilitzen pronominalment, com ara en aquesta frase: *De diners, en tens masses*. Ara bé, en la *Proposta per a un estàndard oral de la llengua catalana* del IEC se'ns subratlla que els plurals no preceptius dels quantitatius no són recomanables, cosa que en la pràctica vol dir que s'hauria d'evitar en la llengua parlada d'àmbit públic i no col·loquial l'ús de *masses*.

Tornem, però, al significat del quantitatiu, al sentit propi i genuí que *massa* té en català, i que és la determinació d'una mesura excessiva, tant si fa d'adverbi (*Ell dorm massa*), com d'adjectiu (*Ell tenia massa complexos*). Així, n'observarem un ús natural en una frase com aquesta: *El paisatge és molt verd; plou sovint i les temperatures són sempre moderades, mai no fa massa calor ni massa fred*. En aquesta frase s'està dient que *mai no tenim calor ni fred en excés*. En canvi, fixem-nos tot seguit en aquesta altra

frase: *Aquest fet no sembla afectar-nos massa, però pensem-hi a petita escala...* En aquest context podríem dir que és una mica exagerat d'utilitzar aquest quantitatiu, i, en canvi, podem pensar que la frase vol dir que *alguna cosa no sembla afectar-nos molt* o bé que *sembla afectar-nos poc*, adverbi, *poc*, que solem expressar en frases negatives amb *no gaire*. Així, doncs, en aquest darrer exemple sembla que l'ús peculiar de *massa* interfereix en un context de llengua que correspon pròpiament al quantitatiu *gaire*.

Direm que *gaire*, que té el plural *gaire*s, és la forma que s'utilitza en la totalitat del domini catalanoparlant (exceptuant-ne els parlars valencians) amb valor de *molt* en frases interrogatives (*Que trigarà gaire a venir?*), hipotètiques (*Si triga gaire, me n'aniré*) i també negatives (*No em falta gaire*) i darrere la preposició *sense* (*Hi vaig sense gaires diners*). És, doncs, el quantitatiu *gaire* que s'utilitza en aquests casos, més que no pas *molt*, i menys encara *massa*. El fet és que, com assenyala Josep Ruai (*Observacions crítiques i pràctiques sobre el català d'avui / 2*, 1995, p. 43), s'ha generalitzat, més aviat per influència del castellà, l'ús de *massa* i també de *molt*, en lloc de *gaire*, en zones en què no és habitual aquesta confusió. Podríem escriure, aleshores, la frase d'aquell exemple d'aquesta manera: *Aquest fet no sembla afectar-nos gaire* [...] i ens adonaríem que aquest sentit sí que correspon a una lògica coneguda de la llengua. Llegim el que diu Ruai en aquest sentit dins el passatge esmentat: «Aquest canvi de *gaire* per *massa* constitueix, en alguns llocs, un tret dialectal; ara bé, avui s'ha generalitzat, creiem, més aviat per influència del castellà, que té equivalents de *massa* (*demasiado*) i de *molt* (*mucho*), però no el de *gaire*, i s'ha propagat per mimetisme; potser també hi ha influït

una actitud lingüística eufemística i més o menys irònica (com ara quan hom diu *Les seves declaracions no ens van afavorir massa* per *Les seves declaracions no ens van afavorir gaire*). Sigui com sigui, com que aquest ús representa un empobriment, la normativa gramatical no el pot acceptar, ans ha de recomanar que reservem *massa* per a significar 'en excés, més que no cal', i fem servir *gaire* en els altres casos.»

Pel que fa a l'equivalència entre *gaire* i *molt*, Albert Jané ha estudiat la relació de l'ús de *gaire* respecte de *molt* per a diferenciar com és propi d'utilitzar-los, atès que l'ús espontani de la llengua els pot confondre, ús determinat també per la influència del contacte amb el castellà. Segons Jané (*Gramàtica essencial de la llengua catalana*, 1986), no es pot dir que sigui incorrecte utilitzar *molt* en frases interrogatives, condicionals i negatives, però matisa que el català té precisament *gaire* per a aquests contextos. Així, Jané explica (dins *El llenguatge*, 1977) que el quantitatiu *molt*, que trobem genuïnament en frases afirmatives (*La pel·lícula m'ha agradat molt*), es permuta en *gaire* en frases interrogatives (*Que t'ha agradat gaire la pel·lícula?*), hipotètiques (*Si t'agrada gaire la pel·lícula, jo també hi aniré*) o negatives (*No m'ha agradat gaire*).

Sobre la tendència dels parlars valencians, d'utilitzar *molt* en els contextos de llengua en què generalment es fa servir amb propietat *gaire*, el IEC va recomanar, en la *Proposta per a un estàndard oral de la llengua catalana* de 1994, que fos una solució admissible en l'àmbit restringit de la llengua parlada al País Valencià. ♦

¹ També s'ha de tenir en compte l'aportació de Jaume Vallcorba sobre aquest tema dins *Punts essencials de català en lliçons breus* (Ed. Miquel Arimany, Barcelona 1978), pp. 52-53.